

УДК 336.77:631.11

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ЗДІЙСНЕННІ КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*С. Онисько, к.е.н., І. Грубінка, здобувач
Львівський національний аграрний університет*

Постановка проблеми. У наукових колах постійно точаться дискусії щодо ролі і місця держави в розвитку ринкових відносин і ринкового середовища, підтримці підприємств різних галузей, формуванні інституційних засад розвитку економіки. Традиційно прийнято виділяти два підходи до цієї проблеми: один вказує на потребу в мінімальному втручанні в економічні процеси (монетаристський), інший, навпаки, наполягає на обов'язковому втручанні держави в діяльність суб'єктів господарювання (кейсіанський). На нашу думку, держава повинна впливати на економічну діяльність господарюючих суб'єктів, проблема полягає лише в ступені такого впливу. Мінімальним впливом є формування економічного середовища, в якому функціонувати мають суб'єкти господарювання, відповідно це середовище визначає й ступінь регуляторної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Кредитному забезпеченню аграрних підприємств, місцю держави в його здійсненні присвячені праці М. Маліка [1], О. Гудзь [2], С. Колотухи [3], О. Загурського [4], М. Дем'яненка [5], І. Кушніра [6], П. Стецюка [7] та інших учених. Зокрема, О. Загурський зазначає: «Подолання перешкод на шляху поліпшення та розширення кредитного забезпечення агровиробників є однією з актуальних проблем не тільки аграрного сектору, а й вітчизняної економіки в цілому» [4, с. 58]. Для цього важливим є проведення систематизації підходів щодо покращання кредитного забезпечення аграрних підприємств з боку держави.

Постановка завдання. Мета нашого дослідження – здійснити систематизацію заходів державної економічної політики, які покликані поліпшити кредитне забезпечення аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Аграрні підприємства з огляду на особливості своєї діяльності, на які постійно звертають увагу науковці (сезонність, залежність від природно-кліматичних умов, наявність землі як основного засобу виробництва), мають підвищений підприємницький ризик. Крім того, перелічені особливості, передусім сезонність, спричинюють касовий розрив між доходами і витратами на підприємстві, утворюючи таким чином потребу в залученні позикових коштів. Тому виникає необхідність у кредитному забезпеченні аграрних підприємств, особливо у визначенні ролі держави в цьому процесі.

Як показує світовий досвід, переважна більшість країн світу вживає заходи щодо підтримки кредитного забезпечення аграрних виробників, навіть у країнах із розвинутою економікою створюється спеціалізована кредитна інфраструктура, розробляються відповідні програми на рівні центральних банків щодо стимулювання кредитування аграрного сектору. Україна не є винятком в цьому питанні: повільно, але поступово відбувається формування спеціалізованих

кредитних інститутів, діє програма компенсації відсотків за користування кредитом. На нашу думку, всі заходи щодо підтримки кредитного забезпечення аграрних підприємств можна об'єднати в три групи: інституційні, монетарні і заходи бюджетної підтримки (див. рис.). Для кожної країни співвідношення між цими трьома групами є різним та індивідуальним. Тому можемо стверджувати, що державна політика у сфері підтримки кредитного забезпечення аграрних підприємств є диференційованою саме на основі вибору того чи іншого інструменту її здійснення.

До інституційних заходів належить створення середовища для формування чи безпосереднє формування державою спеціалізованих кредитних установ. Досі, незважаючи на позитивний досвід багатьох зарубіжних країн, заходи такого плану в Україні не вживали. Лише протягом останніх двох років ми спостерігаємо певні дії щодо створення Державного земельного банку, однак з огляду на суму виділених йому коштів (близько 150 млн грн) процес його створення поки що виглядає як бажання консолідації великих земельних площ. Ще одним перспективним напрямом є розбудова кредитної кооперації, що зарекомендувала себе як досить гнучкий кредитор малих господарств, який спроможний застосовувати індивідуальні підходи до позичальників. Однак зараз в Україні, насамперед через економічні і законодавчі чинники, ми можемо констатувати відсутність передумов для формування трирівневої системи кредитної кооперації. Відповідно можливості щодо акумуляції значного фінансового ресурсу у кредитних спілках є обмеженими. Без державної підтримки цього процесу ймовірність його здійснення лише за рахунок і з ініціативи власне кредитних кооперативів є близькою до нуля. Недоліком цих заходів стала потреба в досить значних фінансових ресурсах на початкових етапах, однак вони є найбільш перспективними з погляду стратегічної розбудови економіки.

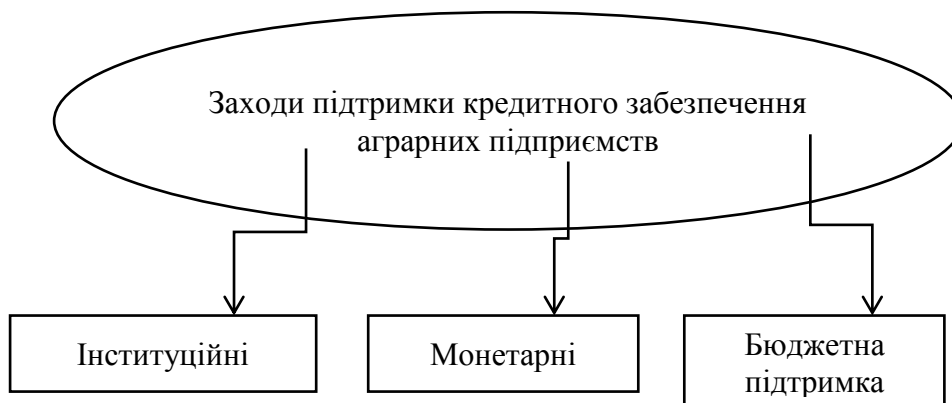


Рис. Складові державної підтримки кредитного забезпечення аграрних підприємств.

Монетарні заходи вживають передусім через регулювання з боку центрального банку проведення активних операцій кредитними установами. До цих заходів належать встановлення норм обов'язкового резервування, облікова ставка,

операції на РЕПО, рефінансування. Слід зазначити, що в контексті кредитування аграрних підприємств в Україні жоден із зазначених заходів в індивідуальному порядку не застосовують, хоча вони відзначаються насамперед найбільш ринковими механізмами здійснення, відсутністю прямого державного втручання, відсутністю потреби в значному фінансовому ресурсі.

Заходи бюджетної підтримки (в тому числі компенсація відсотків) вирізняються навантаженням на бюджет, значним ручним регулюванням. До їх переваг можна віднести можливість щодо оперативного управління, відсутність потреби у стратегічному прогнозуванні, а відповідно й довгострокових зобов'язань з боку держави, відносно простоту порівняно з іншими заходами в застосуванні. Заходи бюджетної підтримки задіюють у багатьох країнах, при цьому важливим є питання ефективності використання коштів, чого, на жаль, не можна сказати про Україну. Крім того, перспективним в умовах обмеженості бюджетних коштів є перехід від компенсаційної моделі державної підтримки кредитного забезпечення аграрних підприємств до гарантійно-компенсаційної.

Висновки. У державній підтримці кредитного забезпечення аграрних підприємств можна виділити такі групи заходів: інституційні, монетарні, заходи бюджетної підтримки. В Україні набули найбільшого поширення останні. Вдосконалення кредитного забезпечення господарств, на нашу думку, можливе на основі поєднання заходів кожної з перелічених груп в єдиний механізм державної підтримки, що потребує подальших наукових досліджень.

Бібліографічний список

1. Малік М. Й. Монетарні інструменти стимулювання кредитної активності комерційних банків / М. Й. Малік, Л. О. Вдовенко // Економіка АПК. – 2013. – №11. – С. 31–33.
2. Гудзь О. Є. Державна програма фінансової підтримки підприємств АПК через механізм здешевлення кредитів / О. Є. Гудзь, А. В. Сомик // Економіка АПК. – 2008. – №11. – С. 54–63.
3. Колотуха С. Розвиток земельних відносин та їх фінансове забезпечення в аграрному секторі економіки // С. Колотуха, І. Коваленко // Банківська справа. – 2012. – №2. – С. 19–27.
4. Загурський О. Стан та перспективи кредитування аграрного сектору України / О. Загурський // Банківська справа. – 2013. – №8. – С. 58–67.
5. Дем'яненко М. Я. Проблемні питання державної політики фінансової підтримки сільського господарства / М. Я. Дем'яненко // Економіка АПК. – 2011. – №7. – С. 68–75.
6. Кушнір І. Банки сільськогосподарського розвитку в системі фінансування агропромислового комплексу / І. Кушнір // Вісник НБУ. – 2011. – №11. – С. 92–95.
7. Стецюк П. А. Фінансові проблеми розвитку аграрного виробництва / П. А. Стецюк, О. Є. Гудзь // Економіка АПК. – 2012. – №4. – С. 73–78.

Онисько С., Грубінка І. Роль держави в здійсненні кредитного забезпечення аграрних підприємств

Розглянуто суть державної підтримки кредитного забезпечення аграрних підприємств. Здійснено систематизацію основних заходів такої підтримки. Показано заходи

державної підтримки, що застосовуються в Україні. Показані деякі переваги і недоліки в застосуванні кожної групи перелічених заходів. Узагальнено пропозиції щодо вдосконалення певних заходів державної підтримки кредитного забезпечення аграрних підприємств.

Ключові слова: кредитне забезпечення, державна підтримка, монетарна політика, кредитні установи, фінансовий ринок.

Onys'ko S., Grubinka I. The state's role in the implementation of credit support for agricultural enterprises

The paper considers the essence of government support collateral farms. Done systematization of key measures such support. Showing state support measures applied Ukraine. The following are some advantages and disadvantages in the use of each group listed activities. Proposals to improve certain measures of state support collateral farms, are summarized.

Key words: credit support, government support , monetary policy , credit institutions , financial market.

Онысько С., Грубинка И. Роль державы в кредитном обеспечении аграрных предприятий

Рассмотрено сущность государственной поддержки кредитного обеспечения аграрных предприятий. Систематизировано основные меры такой поддержки. Показано меры государственной поддержки, которые применяются в Украине. Показаны некоторые преимущества и недостатки в применении каждой группы перечисленных мер. Обобщены предложения по усовершенствованию некоторых мер государственной поддержки кредитного обеспечения аграрных предприятий.

Ключевые слова: кредитное обеспечение, государственная поддержка, монетарная политика, кредитные учреждения, финансовый рынок.